

FÓRUM ARCHIVÁROV

----- Roč. XI č.3 -----

----- Marec 2000 -----

Predstavujeme archívne
poradné orgány

Správa o činnosti Vedeckej rady Slovenského národného archívu v Bratislave do roku 1999

Vedecká rada Slovenského národného archívu /predtým Štátneho ústredného archívu Slovenskej socialistickej republiky, ŠÚA SSR/ vznikla v roku 1990. Vedecká rada pôsobila a pôsobí ako poradný orgán riaditeľa archívu pre vedecké a odborné otázky. Po novelizácii zákona SNR o archívniectve podpísal riaditeľ archívu nový rokovací poriadok Vedeckej rady SNA 14. júla 1992. Vedecká rada SNA svojou činnosťou pomáha archívu v rozsahu pôsobnosti vymedzenej v § 18 zákona o

archívniectve. Hlavné úlohy rady spočívajú v príprave koncepcií archívu, analýz a hodnotení odborných a vedeckých činností archívu. Vedecká rada prerokúva a navrhuje plán odborných a vedeckých činností, vyjadruje sa k plneniu odborných úloh a k výsledkom vedecko-výskumnej činnosti archívu. Taktiež zabezpečuje jednotný výklad metodických inštrukcií. Rada posudzuje projekty úloh odborného a vedeckého spracúvania, sprístupňovania, využívania a ochrany archívnych fondov a archívnych

dokumentov. Posudzuje vypracované archívne pomôcky a iné, najmä archeografické práce archivárov.

Vedecká rada SNA sa skladá z predsedu, tajomníka a členov, ktorými sú spravidla vedúci archívnych odborných oddelení. Členom rady je aj jeden zástupca riadiaceho orgánu archívnictva a jeden zástupca Katedry archívnictva a pomocných vied historických FFUK v Bratislave.

V príspevku informujeme čitateľov o práci Vedeckej rady SNA a jej predchodcu Metodickej komisie Štátneho ústredného archívu SSR. O činnosti Metodickej komisie ŠÚA SSR informoval jej predseda PhDr. František Sedlák, CSc. na stránkach Slovenskej archivistiky /Činnosť Metodickej komisie v Štátnom ústrednom archíve SSR v rokoch 1979 - 1982. In: SA XVIII, 1983/2, s. 192 - 198/. Považujeme za vhodné informovať archívársku verejnosť o práci Vedeckej rady SNA od jej vzniku v roku 1990 do konca roka 1999. V úvode si pripomenieme aj činnosť Metodickej komisie archívu v období, ktoré nie je zachytené v uvedenom príspevku Dr. F. Sedláka.

Prvá metodická komisia vznikla v Štátnom slovenskom ústrednom archíve ešte v roku 1972. Zišla sa len

dvakrát. Tieto dve prvé zasadania komisie boli venované aktuálnym otázkam starostlivosti o písomnosti v predarchívnom štádiu /E. Rákoš/ a otázkam archívnej ochrany „Základné pracovné postupy pri konzervácii a reštaurovaní materiálu“ /I. Galamboš/. O činnosti obnovenej Metodickej komisie ŠÚA SSR v rokoch 1979 - 1982 publikoval Dr. F. Sedlák vyššie citovanú správu. V rokoch 1972 - 1979 došlo k prerušeniu činnosti komisie. V období rokov 1983 - 1989 venovala komisia pozornosť viacerým závažným otázkam archívnej teórie, metodiky i praxe. Niektoré zasadania komisie mali verejný charakter, mohli sa ich zúčastniť okrem členov komisie aj pracovníci archívu, prípadne aj iných archívov, nezriedka aj poslucháči archívneho štúdia. Verejné zasadnutia boli v podstate odbornými seminármi, na ktorých spravidla odznela úvodná prednáška a pokračovalo sa v diskusií k danej téme.

Metodická komisia v roku 1983 posudzovala rukopisy archívnych inventárov: Rod Pálfi - Pezinská vetva rodu /A. Buzinkayová/, Riaditeľstvo cisárskych majetkov Viedeň, učtáreň /I. Mrva/, Osobný archívny fond Fedora Houdka /Š. Toman, D. Kuzmík/, Maďarská kráľovská právnická

akadémie v Košiciach /M. Huttová/. Decembrové rozšírené zasadanie komisie malo na programe prednášku Ing. Tomáša Delikáta, programátora Československého ústavu práce a sociálnych vecí v Bratislave na tému „Výpočtová technika a archívy“, v ktorej autor poukázal na aktuálne otázky využívania počítačov pri ukladaní a využívaní množstva informačných údajov /organizačné, technické a personálne otázky automatizácie informačných procesov/. V diskusii sa zdôraznila prvoradá povinnosť klasického spracovania archívnych dokumentov v archívnych fondoch. Ďalšie verejné zasadanie komisie v decembri 1983 sa venovalo mikrofilmovaniu archívnych dokumentov so zreteľom na budovanie historickej filmotéky v archíve a posudzovaniu archívnej pomôcky k mikrofilmom z Alexandrijského archívu /Z. Daňková/.

Dve zasadania komisie v roku 1984 sa venovali riešeniu otázok číslovania archívnych dokumentov v spracovaných archívnych fondoch a zbierkach. Boli prijaté zásady číslovania archívnych dokumentov a číslovania jednotlivín v rámci spisu, archívnej škatule a v rámci inventárnej jednotky. Verejné zasadanie komisie

27. novembra 1984 za účasti pracovníkov MV SR, ŠÚA SSR, ŠOBA Bratislava, Historického ústavu SAV a poslucháčov archívniectva venovalo pozornosť aktuálnym otázkam triedenia, usporadúvania a inventarizácie archívnych dokumentov vo fondoch povereníctiev /E. Rákoš/.

V roku 1985 komisia rokovala o problematike archívneho informačného automatizovaného systému a k otázkam vydávania archívnych dokumentov /F. Sedlák/.

Dve zasadania v roku 1986 riešili problematiku katalogizácie novodobého písomného materiálu so zreteľom na fond Krajský úrad /Z. Kalousková/ a teoretické a praktické problémy predarchívnej starostlivosti /M. Kačkovičová/.

Zasadnutia komisie v roku 1987 sa venovali otázkam posudzovania návrhu na skrátené systémové označovanie fondov ŠÚA SSR a štátnych archívov a systémovej klasifikácii archívnych fondov a ich označovania v ŠÚA SSR /M. Melníková/. Tvorbe a unifikácii registrov k archívnym pomôckam a publikáciám /E. Vrabcová a K. Magurová/ venovala Metodická komisia pozornosť v roku 1988 a verejné zasadanie komisie otázkam

využívania archívnych dokumentov bádateľmi pri štúdiu v archíve.

V novembri v roku 1989 sa realizovalo verejné zasadanie komisie a pobočky Československej vedeckotechnickej spoločnosti pri Štátnom ústrednom archíve SSR. Na programe boli otázky provenienčného princípu v archívoch s úvodnými prednáškami Dr. F. Sedláka a Dr. E. Rákoša.

Z iniciatívy Vedeckej rady Slovenského národného archívu sa poriadajú odborné archívne semináre aj mimo rokovania rady. V rokoch 1995 až 1998 to boli semináre na témy: Archívna teória a prax /E. Rákoš/, Výsledky vedecko-výskumných činností na úseku ochrany a ich vplyv na prácu SNA /J. Hanus/, Registratúra a archívny fond /E. Rákoš/, Archívne fondy ústredných úradov na Slovensku v období rokov 1918 - 1945, spracúvanie a sprístupňovanie /R. L'ach/, Archívna informatika v SNA /B. Slezáková/, Uhorská spisová tradícia a otázky spracúvania fondov registratúrneho pôvodu /E. Rákoš/, Syntéza poznatkov zo spracúvania fondov povereníctiev /K. Magurová/, Analýza archívnych inventárov štátnych archívov Slovenskej republiky /E. Rákoš/, Činnosť oddelenia predarchívnej starostlivosti SNA /M.

Šániková/, Osobné fondy v Slovenskom národnom archíve /M. Melníková/, Princípy a metódy sprístupňovania archívnych fondov /E. Rákoš/, Sprístupňovanie repozitória stredovekých listín v SNA /M. Galbavá, E. Javošová/.

Vedecká rada SNA počas 10 rokov svojej činnosti zasadala na riadnych zasadnutiach spolu 24-krát. Na svojich doterajších zasadaniach posúdila rukopisy nasledovných archívnych pomôcok, prevažne inventárov: Rod Pálfi, Červeno - kamenská línia rodu /Z. Bakošová/, Verejné základiny, Prefektúra verejných základín diaľtriktu Šaľa /F. Sedlák/, Oddelenie Ministerstva vnútra v Bratislave /M. Urbančok/, Snem Slovenskej republiky /R. L'ach/, Osobný archívny fond Alois Kolísek /E. Javošová/, Osobný archívny fond Andrej Hlinka /D. Kuzmík/, Osobný archívny fond M.R. Štefánik /D. Kuzmík/, Osobný archívny fond Anton Granatier /D. Kuzmík/, Národný súd /S. Kapráliková/, Osobný fond Matúš Černák, katalóg /J. Hričovská/, Osobný archívny fond Mikuláš Gacek /D. Kuzmík/, Správa vodného hospodárstva /A. Gazdíková/, Osobný archívny fond Pavla Blaža /M. Kuzmíková, D. Kuzmík/, Zväz Cigánov

- Rómov /R. Ragač/; Povereníctvo techniky /V. Wolfshörndl/.

Vedecká rada archívu pripravovala a posudzovala koncepčné zámery archívu: Koncepcia rozvoja ŠÚA SR v roku 1990, Koncepcia SNA do roku 2000, Koncepcia starostlivosti archívu o novozískané dokumenty, Koncepcia jednotného označovania archívnych fondov v ŠÚA SSR, Návrh Katedry slovenských dejín a archívniectva v Bratislave, aby sa ŠÚA SSR stal hlavným školiacim pracoviskom pre archívnu prax poslucháčov, Koncepcia zásad archívneho zákona a premenovania ŠÚA SSR na Slovenský národný archív; Koncepcia rozvoja SNA - nová organizačná štruktúra ústavu, Koncepčné otázky na úseku spracúvania a sprístupňovania archívnych fondov SNA - analýza problémov a možností ich riešenia, Zásady ďalšieho vzdelávania pracovníkov SNA /doktorantské štúdium, kvalifikačný kurz archivárov/, Koncepcia súpisu archívnych dokumentov SNA na tému Autómia Slovenska a vznik Slovenskej republiky, 1938 - 1939.

Vedecká rada SNA pripravila a zhodnotila niekoľko analytických prác: Analýza klasického informačného

archívneho systému /A. Varga/, Analýza vedecko-výskumnej činnosti Slovenského národného archívu a jeho pracovníkov. Pracovníci Slovenského národného archívu sa v predchádzajúcom období podieľali koncepčne aj autorsky na 15 edičných projektoch. Tlačou vyšli 4 edície archívnych dokumentov, ostatné sú pripravené v rukopisoch v SNA, Analýza činnosti Oddelenia predarchívnej starostlivosti SNA za roky 1986 - 1995 /M. Šaniková/, Správa o prevzatí a súčasnom stave registratúrneho a archívneho materiálu Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska a jemu bezprostredne podriadených zložiek, Analýza prác na fonde Rod Pálfi - Ústredná správa malackej línie, 1797 - 1945 /Z. Bakošová/, Analýza stavu prác na fonde Povereníctvo techniky /V. Wolfshörndl/, 1944 - 1951, Témy k analýze činnosti SNA v rokoch 1990 - 1999 a k výhľadom rozvoja SNA po r. 2000 /E. Rákoš/, Počítačové databázy v archívoch /S. Šotník/.

Pravidelným predmetom rokovaní Vedeckej rady SNA je hodnotenie odborných a vedeckých činností archívu /spracúvanie, sprístupňovanie, využívanie a ochrana archívnych fondov/. Osobitné hodnotiace analýzy pripravoval SNA na zasadanie

Vedeckej archívnej rady MV SR k výsledkom vedecko - výskumnej činnosti Kabinetu vedy a výskumu. Ťažiskom činnosti kabinetu v SNA je archívna teória, ktorá priamo ovplyvňuje archívnu prax.

Činnosť Vedeckej rady SNA sa prejavuje aj v posudzovaní projektov archívnych prác, najmä archívnych fondov, ich spracúvania, sprístupňovania a využívania. V období po roku 1990 sa posúdili nasledovné projekty: Krajinský úrad, projekt spracovania archívneho fondu /D. Kuzmík, Z. Kalousková/, Bibliografia archívnictva na Slovensku /J. Ginterová/, Projekt MV SR, OASS na štruktúru štátnych archívov v SR, Projekt vnútornej organizačnej štruktúry SNA, Projekt spracovania fondu Snem Slovenskej republiky /R. L'ach/, Prevzatie registratúr ÚV KSS a ÚML ÚV KSS /M. Kačkovičová/, Úvodný projekt terminologického slovníka /F. Palko/, Projekty spracovania archívnych fondov Povereníctvo lesov a drevárskeho priemyslu /M. Mistríková/, Povereníctvo spotrebného priemyslu /L. Hrubá/, Povereníctvo stavebníctva /K. Magurová/, boli posúdené na Vedeckej rade SNA v roku 1994. Projekt spracovania fondu Povereníctvo

techniky /V. Wolfshörndl/ sa posudzoval v roku 1995. Taktiež v roku 1995 sa posudzoval projekt unifikovaného systému značenia archívnych fondov /M. Melníková, E. Vrabcová/, Námety na rokovanie Vedeckej archívnej rady Ministerstva vnútra SR /E. Rákoš/, Projekt vydávania informačného a propagačného spravodaja SNA /B. Slezáková/. V roku 1997 sa posudzoval projekt spracovania a sprístupnenia archívneho fondu Ústredného výboru Komunistickej strany Slovenska /A. Rataj/ a projekt ideového zámeru realizácie Štátnej mapovej zbierky v SNA /F. Bokes/. V roku 1998 návrh na nové vydanie publikácie o Slovenskom národnom archíve /E. Rákoš/ a v roku 1999 projekt spracovania a vydania malej informačnej publikácie o Slovenskom národnom archíve /kolektív SNA/.

Na májovom zasadaní 1999 Vedecká rada SNA prerokovala návrh na udelenie Ceny Ľudovíta Nováka za oblasť spoločenských vied významnému archívárovi a dlhoročnému riaditeľovi SNA Dr. Michalovi Kušíkovi, CSc. za jeho celoživotné dielo v oblasti archivistiky, organizovaní a riadení slovenského archívnictva. SNA predložil predložil návrh Matici

slovenskej, Nadácii pre udeľovanie cien.

Na základe požiadavky Emisného odboru Národnej banky Slovenska o spoluprácu Slovenského národného archívu pri príprave námetov na pamätné mince v rokoch 2001 až 2005 a o delegovanie zástupcu SNA do odbornej komisie pri NBS, Vedecká rada SNA pripravila návrhy pamätných mincí a delegovala Dr. Martu Melníkovú do komisie Národnej banky Slovenska.

Táto naša stručná informácia o činnosti Vedeckej rady Slovenského národného archívu nekládla si za cieľ kriticky zhodnotiť všetky výsledky jej činnosti. Možno konštatovať, že prevažné množstvo písomne predložených a prerokovaných koncepcií, hodnotení, analýz a projektov Vedecká rada SNA schválila. Prerokované a schválené písomné elaboráty sa stali dobrým základom k plneniu odborných a vedeckých úloh archívu. Neprijaté písomné práce,

ktorých bolo podstatne menej, sa dopracovali.

Na záver si dovoľujeme konštatovať, že aktívnou činnosťou Vedeckej rady SNA sa zvýšila odborná a vedecká úroveň prác archivarov v Slovenskom národnom archíve. Aj jej pôsobením dochádza k rozvoju archívnoteoretického myslenia slovenských archivarov. Domnievame sa, že existencia a pôsobenie Vedeckej rady SNA nie je iba vecou prestíže tohto archívneho ústavu, ale aj potrebou a povinnosťou archivarov SNA plniť tie úlohy, ktoré plnia archivári v archívoch na Slovensku. Navyše patrí k povinnostiam pracovníkov Slovenského národného archívu aj vykonávanie tých úloh, ktoré možno stručne vyjadriť ako zabezpečovanie kontinuity archívnej odbornosti a vedeckosti, dodržiavania archívnych princípov a archívnych metód a tým aj zabezpečenie stability archívneho systému na Slovensku.

Elo Rákoš

3. archívnych dní na Slovensku ...

Osobitné platidlá v banskom sektore na Slovensku v minulosti

Tovarovo - výmenné vzťahy, ktoré sa realizovali najmä ako výmena tovaru za tovar, neskôr ako výmena jedného druhu tovaru - kovu za iný tovar viedli postupne k vzniku kovových peňazí - mincí. Aby obchodovanie bolo jednoduchšie, dávali ľudia kovu rôzny tvar a veľkosť. Podľa veľkosti resp. váhy kovu sa určovala jeho hodnota. Aby sa zabránilo klamaniu, robila sa často na kov značka, ktorá potvrdzovala jeho správnu hmotnosť. Tak vznikli prvé kovové mince, ktoré sa však dnešným ešte veľmi málo podobali. Takéto kovové platidlá poznali ľudia už v 2. tisícročí pred narodením Krista /Babylonská ríša/. Dnešným minciam sa najviac podobajú kovové peniaze, ktoré sa objavili okolo 7. storočia pred narodením Krista v Lýdii /Malá Ázia/. Volali sa drachmy, mali okrúhly tvar a boli zo zlata. Odvtedy prekonala tvorba a razba mincí dlhodobý vývoj /grécke, keltské, rímske, byzantské, arabské, západoeurópske - franské, longobardské .../. Vo Veľkomoravskej ríši sa

okrem západoeurópskych platidiel, ktoré sa sem dostávali politicko-vojenskými a obchodnými stykmi, používali aj domáce platidlá. Neboli to mince, ale zvláštne železné sekerky alebo sekáče zvané železné hrivny /Hlinka, Jozef: Peniaze na Slovensku, Mladé letá 1982/. V období príslušnosti slovenského územia k uhorskému štátu až do 1. tretiny 18. stor. boli jediným oficiálnym platobným prostriedkom u nás mince s istým obsahom drahých kovov, niektoré z nich aj bez neho.

Okrem oficiálne platného obeživa sa v minulosti používali aj výplatné znaky /kovové, papierové, drevené/, ktorých zmenná hodnota bola obmedzená na užšie územie, vymedzené zvyčajne podnikateľskou činnosťou jednej osoby alebo spoločnosti - najmä v oblasti poľnohospodárstva, baníctva alebo remeselnej výroby. V mojom krátkom príspevku by som vám chcela stručne priblížiť používanie banských výplatných znakov. Záujemcovia o túto

problematiku sa budú môcť podrobnejšie oboznámiť s výskytom, platnosťou, obehom, podrobnou charakteristikou a provenienciou výplatných znakov v publikácii, ktorú pripravuje do tlače koncom tohto resp. začiatkom budúceho roka pán Ľudovít Trenčan a jeho syn Ing. Ivan Trenčan z Banskej Bystrice a na ktorej vydaní podkladovo a pramenne participuje aj ŠÚBA Banská Štiavnica.

Archívne pramene dokladajú výskyt bankých výplatných znakov už v 16. storočí. Majitelia baní vtedy žiadali o povolenie ich vydávania z viacerých dôvodov výhodných najmä pre nich. Viedlo ich k tomu jednak to, že v komunikačne ťažko prístupných oblastiach boli bankí robotníci viacmenej odkázaní uspokojiť sa so zásobovaním a poskytovaním životných potrieb, ktoré im ponúkol banký podnikateľ. Tento pritom často využíval na zásobovanie robotníkov prebytky svojej poľnohospodárskej a pivovarníckej podnikateľskej činnosti. Kombinovanie takéhoto podnikania s bankým bolo pre ťažiarov zvlášť ekonomicky výhodné. Zálohovým odpredajom svojich poľnohospodárskych produktov bankým robotníkom ťažiar výhodne speňažil výrobky svojej ďalšej podnikateľskej

aktivity a pritom sa bankí robotníci stávali na ňom silne hospodárski závislí. Bankí robotníci tak minuli zarobenú mzdu v tých zásobovacích zariadeniach, ktoré zriaďoval resp. dával zvyčajne na základe konkurzu do prenájmu sám podnikateľ. Ďalším dôvodom vydávania výplatných znakov v baníctve bola tá skutočnosť, že evidencia pracovných smien a miezd na „rováši“ /Ravisch, Rabisch, Span/ sa stala pri poskytovaní preddavkov mzdy vo forme odpracovaní smeny urobil zárez. Počet zárezov potom dokladoval nielen počet odpracovaných smien ale zároveň aj výšku peňažných nárokov, ktoré mali bankí robotníci voči svojmu zamestnávateľovi. Po zavedení naturálnych preddavkov na mzdy bolo praktické používanie rovášov takmer nemožné. Minimálna znalosť písma a účtovnej agendy v našom slova zmysle, ako i skutočnosť, že robotníci písomným záznamom neverili, spôsobili, že účtovnú agendu bolo možné len ťažko uplatniť. Preto sa východiskom zo situácie zdalo byť zavedenie výplatných znakov, ktoré sa vyplácali podľa počtu odpracovaných smien a oprávňovali baníka zakúpiť si v potravinárskom sklade svojho zamestnávateľa, prípadne v inom

presne určenom sklade potraviny a rôzne potreby do výšky, ktorá bola úmerná počtu znakov a odpracovaných miezd. V prípade, že baník nepoužil všetky znaky, bol zamestnávateľ povinný vymeniť ich za platné obeživo. V neposlednom rade bol dôvod na vydávanie bankských výplatných znakov aj nedostatok platných mincí nižších hodnôt.

Jedným z prvých podnikateľov, ktorý v roku 1581 požiadal dolnorakúsku komoru o povolenie vydávať výplatné znaky, bol Krištof Kubíni. Chcel nimi vyplácať svojich robotníkov v bocianskych baniach. V žiadosti uvádza, že zásobuje robotníkov potravinami a mnohí z nich vraj odoberú potraviny na konto svojej mzdy, pričom často opustia svoje zamestnanie skôr, ako dôjde ku konečnému vyúčtovaniu. Aby predišiel škodám, ktoré takto utrpí, chcel by používať namiesto rovášu medené znaky, tak ako ich v tom čase používali Peter a Ján Feygellovci a v smolníckych baniach aj v minulosti používal Juraj Triebell. Za tieto znaky by robotníci priamo v závode dostali pivo, víno, mäso a iný proviant a nikomu by nespôsobili škody. Zo žiadosti Kubíniho a jej odobrenia bystrickou komorou vyplýva, že

podobné znaky z medi ale aj z olova sa už predtým razili aj v iných bankských centrách /Gasstein, Rauris, Kärnten - Rakúsko, Kutná Hora - Čechy .../ /Katz, Viktor: Kutnohorské stredoveké dŕlní známky. In: Hornický věstník 1933, str.249-250/. K žiadosti boli pripojené ako vzor tri výplatné bankské znaky zo Smolníka, ktoré patria k najstarším svojho druhu na Slovensku. Boli razené z medi a pochádzali z rokov 1548, 1570 a 1579. Prvé dva sú pravdepodobne produktom mincovne v Smolníku alebo v Nagybányi /Baia Mare/, tretí bol s najväčšou pravdepodobnosťou vyrobený v košickej mincovni zriadenej v roku 1574 /Hofkammerarchiv Wien, Vermischte ungarische Gegenstände, fasc. Boczaer Bergwesen, fólia 402 - 410/. Všetky tri výplatné znaky podrobne popisuje a určuje Jozef Gindl vo svojej štúdií Banické znaky zo 16. storočia /tamže/.

V stredoslovenskej banskej oblasti sa bankové výplatné znaky používali v Banskej Štiavnici, Banskej Hodruši /1649/, Pukanci /1658 - 1666/, Kremnici /1669, 1749, 1764/, Banskej Bystrici /1597, bez datovania/, Španej Doline /1699 - 1734, 1739/, na Starých Horách /1704/ a v Hronci /1716/. Podľa Edmunda Gohla je to 144 bankových

znakov, z čoho 90 sa viaže k Banskej Štiavnici. Na Spiši boli známe už spomínané ale aj neskôr vydávané znaky v Smolníku, ďalej v Gelnici, Slovinkách a v hute Phönix v Miklušovciach /podľa Gohla 20 znakov/ /Gohl, Ödön: A magyar bányapénzek. In: Numizmatikai közlöny, roč. XVIII - XIX, 1920, str.1 - 33/.

S najstaršími výplatnými znakmi v banskoštiavnickej oblasti sa stretávame od roku 1660, no je pravdepodobné, že existovali už skôr. V rokoch 1687 - 1698 sa vyhotovovali väčšinou z ukoristených medených tureckých mincí. V niektorých prípadoch bola nová razba na nich tak technicky nedokonalá, že boli na nich zreteľnejšie viditeľné menšie či väčšie detaily pôvodnej tureckej razby. Túto najstaršiu skupinu štiavnických znakov charakterizuje na líci monogram kráľa Leopolda I. /L/ a používala sa v rokoch 1660 - 1695. Od roku 1695 do r.1703 sa razili medené poltúry /polturáky/ s monogramom CS /Civitas Schemnitium/ na rube. Ich razbu nariadil hlavný komorský gróf Ľudovít Thawonath /ŠÚBA, Osobný fond Fozela Gindla, inv.č.247/. 20.4.1703 nariadil kráľ Leopold stiahnuť v priebehu 6 týždňov z obehu medené mince, ktoré sa rozšírili najmä v

banských mestách, ale aj v Košiciach a inde. V prípade, že by boli do 6 týždňov akoukoľvek cestou /cez komory, prostredníctvom delegovaných komisií/ vrátené do vojenskej pokladne /cassa bellica/, mala byť za ne v platných peniazoch vyplatená plná hodnota. Po uplynutí 6 týždňov sa nemali prijímať /ŠÚBA, fond Hlavný komorskogrófsky úrad - ďalej len HKG, resol., 20.4.1703/.

Zachované špaňodolinské výplatné znaky z rokov 1699, 1734 a 1739 popísali vo svojich prácach Edmund Gohl /Gohl, Ödön, c.d./ a Jozef Gindl /Gindl, Jozef: Špaňodolinské výplatné znaky z roku 1739. In: Zborník SBM, IV/1968, str.153 - 156/. Na základe archívnych materiálov však možno konštatovať, že výplatné znaky v Španej Doline existovali už v roku 1662, hoci zrejme nie sú hmotne /vzorovo/ doložené. Zo spisu datovaného 17.6.1662 vyplýva, že baníci v Španej Doline sa už dlhšie sťažovali, že nevydržia s peniazmi od výplaty do výplaty. Sú nútení chodiť za tamojším banským pisárom a žiadať od neho červené /medené/ peniaze, ktoré boli určené len na pivo a mäso, alebo robiť dlhy. Oboje bolo na škodu tak jeho majestátu ako i samotným rodinám baníkov, preto bystrická

komora prijala opatrenia, podľa ktorých mali byť baníci vyplácaní týždenne /po týždňovej práci/ a nikto, nech by to bol ktokoľvek, nemal byť platený ináč. Pretože červené peniaze boli určené len na pivo a mäso a mnohí baníci ich všetky nechali v krčme, zatiaľ čo ich rodina trpela hladom a biedou, nariaďovalo sa banskému pisárovi vyplácať časť mzdy v červených peniazoch nasledovne:

- baníci pri dobývaní ohňom, raziči štôlní, sypači /Stürze/, lamači, tesári, robotníci pri ťažných a čerpacích strojoch, kracenfiliari mali dostať 20 poltúr /polturákov/ na týždeň

- beháči a narážaci 15 poltúr týždenne

- chlapani - pomocníci, ťahači dreva, pomocníci tesárov, nosiči vody, koľajári /Gleisner/ 10 poltúr týždenne.

V prípade, že by banský pisár toto nariadenie nedodržel, v dôsledku čoho mohli vzniknúť dlhy alebo iné škody, malo mu to byť zosobnené. Keďže v praxi sa toto nariadenie skutočne dôsledne nedodržiavalo, čím došlo k mnohým škodám, nariadila bystrická komora pisárovi v Španej Doline 9.2.1669, aby robotníkom v prvej skupine poskytol len 15 poltúr týždenne, v druhej skupine 12 a v tretej 8 poltúr. Ak by sa pri kontrole

zistilo, že pisár nariadenie nedodržel, mal zaplatiť stratu zo svojho a byť potrestaný /ŠÚBA, HKG, ord. číslo 91/1662, 12/1669/. Podobne 17.2.1739 navrhovala bystrická komora Hlavnému komorskogrófskemu úradu, aby boli v Španej Doline zavedené medené znaky. Tri návrhy týchto znakov, ktoré dali zhotoviť špaňodolinský mäsiari a krčmári, poslala komora HKG s tým, aby jeden z nich HKG vybral. HKG vybral znak, ktorý pokladal za najpraktickejší a najvhodnejší. Oveľa viac ho však zaujímala otázka kurzu a rekurzu týchto znakov, aby nimi neboli poškodené erárne výčapy piva a vína. O kurze a rekurze znakov informuje bystrická komora HKG v liste z 13.3.1739. Podľa jej návrhu mali byť tieto znaky doručené pisárovi v Španej Doline, ktorý z nich mal vydať haviarom a ostatným robotníkom množstvo zodpovedajúce ich zárobku. Za tieto znaky dostal robotník mäso a nápoje /pivo a víno/. Pri výplate miezd boli potom mäsiarovi a krčmárovi tieto znaky zamenené za platné peniaze. Znaky sa mohli prijímať len na presne určených miestach v Španej Doline, nikde inde, ani v meste. Tu boli pokladané za neplatné a v prípade, že niekto za ne vydal tovar, neboli mu

preplatené. HKG vydávanie týchto znakov schválil pod zámenkou, že bude zaistený ich najbezpečnejší a najvýhodnejší obeh /ŠŮBA, HKG, číslo 73/1739, 91/1739/.

Zaujímavé a svojho druhu ojedinelé výplatné znaky sa objavili v 18. storočí na Spiši. Nariadenie Dvorského riaditeľstva pre verejné, komorské, mincové a banké záležitosti /Hofdirektorium in publicis, cameralibus, monetariis et montanisticis/ z 19.4.1757 ako aj reskript Dvorskej komory z 23.2.1770 zakázali používanie medených fenigov /znakov/ a povolili len ďalšie používanie mosadzných provizórnych znakov /ŠŮBA, fond Inšpektorát Smolník /ďalej len IS/, číslo 1451/1798/. Avšak aj mosadze bolo v tom období nedostatok, preto sa Schneiderovský banký závod v Slovinkách rozhodol vydávať od 1.1.1798 výplatné znaky z javorového dreva. 16.12.1797 bolo oznámené hutmanom, baníkom a všetkým robotníkom v baniach patriacich k tomuto závodu, že v súvislosti s vydávaním výplatných znakov dostane každý, koho meno sa objaví vo vyúčtovaní za január knižočku /vlastne pracovnú knižku/, v ktorej sa bude uvádzať jeho krstné meno, priezvisko

príp. prezývka, bydlisko, baňa v ktorej pracuje a mzda za jednotlivé smeny. Knižka bude mať funkciu rováša a kto sa ňou nepreukáže, nedostane nič. Platnosť knižky sa obmedzovala na dobu zamestnania jej vlastníka v závode. Hutmani a nadriadení mali dohliadať na to, aby bola knižka ihneď odobratá každému, kto nastupuje na dovolenku alebo dochádza pracovať na iné miesto. Kto zameškal smenu, alebo celý týždeň nepracoval, bol chorý, zranený alebo z iného dôvodu nemohol dostať svoju celotýždennú mzdu, toho mali hutmani každý týždeň zreteľne a včas oznámiť účtovníkovi, aby sa predišlo nedorozumeniam a podvodom. Ak niekto knižku stratil, mal to hneď oznámiť, aby si niekto iný nepožičiaval na jeho meno a nerobil podvody. Pretože pri rozdeľovaní lístkov v minulosti sa mnohí sťažovali, že si ich nemohli vyzdvihnúť vtedy, keď mali na to čas, ale len v presne stanovených hodinách, zamestnalo vedenie závodu od 1.1.1798 samostatného úradníka - účtovníka, ktorý mal byť k dispozícii v každom čase a vybaviť každého, kto prinesie predpísanú knižku. Kto si teda chcel vziať mäso, pivo, resp. iné potraviny, musel prísť najprv so svojou knižkou k účtovníkovi, kde dostal výplatné znaky,

ktoré boli považované za peniaze v hotovosti. Hodnota zlatých a grajciarov, ktoré dostal v takejto forme do rúk, sa mu zapísala do knižky. Ak robotník nerozumel číslu na znakoch, mohol si dať znaky zapísať podľa sedliackeho počítania, ktorému rozumel - totiž 1 zlatý sa mu označil ako \oplus a rímske číslice X,V,III,I- znamenali 10,5,3,1¹/₂ grajciara. Znaky platili len v mäsiarni, obchode s potravinami a výčape piva v rámci závodu, v pivnici pána Scherera v Levoči, na nákup pšenice, zrna a ovsu u Pavla Domanyofského v Spišských Vlachoch, u Mateja Brenera /Breuera/ v Gelnici a Jána Roxera v Mníšku nad Hnilcom. Na všetkých ostatných miestach boli tieto znaky neplatné a závod ich nezamieňal. Ten, kto ich odniesol do iného obchodu bol pokladaný za podvodníka a bol potrestaný. Okrem toho predavači smeli za výplatné znaky vydať len presne stanovené potraviny. V opačnom prípade neboli znaky predavačovi preplatené a robotník, ktorý sa dopustil tohto podvodu, bol prepustený. V prípade, že si robotník výplatné znaky ušetril, boli mu v deň výplaty zamenené za platné obeživo v hotovosti. Aby účtovník na vydávanie výplatných znakov nedoplátil, bolo v

nariadení stanovené, že robotník môže dostať prvé výplatné znaky až po 14 odpracovaných dňoch. Pri stálych, známych a trvalo usadených robotníkoch mohol urobiť výnimku, ale na svoju zodpovednosť. Ak mal robotník dlhy z predchádzajúceho obdobia do konca decembra 1797, mohol uzatvoriť zmluvu, akým spôsobom a dokedy ich chce splatiť, pričom sa v rámci tohto nového nariadenia mohol rozhodnúť nechať určitú časť mzdy mesačne ako splátku na dlh. Táto nová úprava bola oznámená všetkým zamestnancom 14 dní pred koncom roka 1797, aby ten, komu by sa snáď nepáčilo podriaďiť sa tomuto novému poriadku, mal dosť času poobzerať sa po lepšej práci. Z týchto dôvodov to bolo vo všetkých baniach závodu oznámené nemecky aj slovensky a v opise bola táto úprava uschovaná u každého hutmana. Spomínané drevené výplatné znaky sa zachovali ako príloha citovaného spisového materiálu /tamže/.

Voči používaniu týchto drevených platidiel mala však výhrady Spišská župa. Predstavitelia banského eráru museli ich vydávanie viackrát obhajovať. Banský radca František Xaver von Drenjenjak vo svojej správe z 8.8.1798 reaguje na zamietavé

stanovisko župy resp. niektorých obchodníkov na ich objavenie sa v obehu tvrdením, že podľa jeho zistenia sú znaky tohto druhu bežné v mnohých vnútrozemských fabrikách a tak ako ich kedysi používalo a zrejme ešte stále používa Steuerovo hlavné ťažiarstvo /Steuersche Hauptgewerkschaft/, mal kedysi aj gelnický waldbürger von Rae! /Roll/ medené fenigy, ktoré boli v obehu nielen v jeho závodoch ale aj mimo nich. V závere žiada Drevenjak Dvorskú komoru, aby o tomto zvláštnom prípade sama informovala Uhorskú dvorskú kanceláriu a zasadila sa o to, aby bol v Spišskej župe znemožnený akýkoľvek zásah do bankských právomocí /tamže/. V archívnom materiáli nasledujúceho obdobia sa mi nepodarilo nájsť pramene, ktoré by dokumentovali, ako sa spor bankských úradov so Spišskou župou skončil.

Podobne ako v bankských strediskách používali sa bankské znaky aj v komorských panstvách. Komorské panstvo Ľupča žiadalo 4.10.1812 bystrickú komoru o povolenie dať si zhotoviť 1000 kusov žltých /mosadzných/ a bielych /z pozinkovaného železného plechu/ znakov /Robottzeichen/ v hodnote 34 fl. 10 gr. Z toho 300 malo byť žltých -

mosadzných a 700 bielych - pozinkovaných. Panstvo Ľupča sa pritom v žiadosti odvolávalo na podobné plechové znaky, ktoré sa používajú aj v panstve Zvolen a Dobrá Niva. Aj v tomto prípade sa práca vykonaná robotníkom zaznamenávala do pracovných knižiek /Zug - und Handrobotenvormerksbücher/ a adekvátne jej hodnote boli vydávané plechové znaky /ŠŪBA, fond HKG, číslo 5727/1812/. Podobné zmienky o používaní plechových pracovných znakov v panstve Ľupča nachádzame aj v roku 1834. V liste z 15.1.1834 zdôvodňuje panstvo bystrickej komore nevyhnutnosť zavedenia a používania týchto znakov, navrhuje spôsob ich výroby, možnosť získania prebytku z panstva Zvolen a spôsob uvedenia do obehu. 23. júna 1834 posielala panstvo komore cenovú špecifikáciu vyrobených znakov a znakov odkúpených zo Zvolena, pričom poznamenáva, že ich úspech prekonal všetky očakávania /ŠŪBA, fond Panstvo Ľupča, Concepts - Buch pro anno 1834, č.1/.

Ako som už v úvode uviedla, v súčasnosti sa výplatnými znakmi podrobne zaoberajú pán Ľudovít Trenčan a jeho syn Ing. Ivan Trenčan, ktorí v pripravovanej publikácii

venovanej tejto problematike iste popíšu a bližšie určia aj znaky, ktoré na to dosiaľ čakali. Pre zaujímavosť môžem ešte uviesť, že najviac bankových platidiel tohto druhu sa dnes nachádza v zbierkach Maďarského národného múzea v Budapešti,

podstatne menej v zbierkach SNM v Bratislave a niekoľko aj v Slovenskom banskom múzeu a ŠÚBA v Banskej Štiavnici a v Národnom múzeu v Prahe /ŠÚBA, Osobný fond Jozefa Gindla, inv.č.246/.

Elena Síkorová

Informácia pre Vás ...

V druhom polroku 1999 došlo k zníženiu počtu pracovníkov v sieti štátnych oblastných archívov na Slovensku. Predseda vedeckej

archívnej rady sa obrátil listom na ministra vnútra. Korešpondenciu týkajúcu sa tejto veci uverejňujeme v plnom znení:

Dr.h.c. Prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc.
predseda
Vedeckej archívnej rady

Vážený pán minister,

dovoľujem si Vám oznámiť, že na poslednom zasadnutí Vedeckej archívnej rady, ktorá je Vaším poradným orgánom pre vedecké a odborné otázky archívniectva, sme sa zaoberali znižovaním stavu zamestnancov štátnych ústredných a

Bratislava, 23. novembra 1999

štátnych oblastných archívov. Podľa uznesenia vlády SR č. 671/1999 o znížení počtu zamestnancov v štátnej správe sa znížil stav pracovníkov spomínaných archívov k 31.8.1999 o 10% a k 31.7.2000 sa pripravuje druhá etapa.

Sme si vedomí, že k týmto opatreniam pristúpila vláda SR po zrelom uvážení, pričom iste nemalú úlohu hralo podstatné zvýšenie počtu administratívnych pracovníkov v štátnej správe v nedávnom období. Dovoľujem si poznamenať, že v ostatnom období sa v sieti štátnych ústredných a štátnych oblastných archívov výrazne nezvyšovali stavy zamestnancov napriek tomu, že od roku 1990 sa podstatne zvýšil rozsah pracovných úloh, a to tak pri preberaní archívneho materiálu, pri predarchívnej starostlivosti v dôsledku transformácie ekonomiky a reforiem štátnej správy a najmä poskytovaním správnych informácií pri reštitúciách, rehabilitáciách a reprivatizáciách, čo je práca časovo aj odborne veľmi náročná a vôbec sa nedá prirovnať k situácii pred rokom 1990. Preto už aj

Vážený pán
Ladislav Pittner
minister vnútra SR
Bratislava

pri jestvujúcom stave pracovníkov sa archívy nemohli venovať svojim úlohám spracovania a sprístupňovania archívnych dokumentov tak ako predtým.

Vážený pán minister, chápeme jestvujúcu situáciu, no po živej diskusii na zasadnutí Vedeckej archívnej rady, som bol poverený oboznámiť Vás s personálnymi problémami v archívnictve s tým, aby ste v rámci možnosti uvážili zmyslupnosť realizovania druhej etapy, pretože archívy by ďalším znížením stavu zamestnancov nemohli primerane plniť všetky úlohy, ktoré im vyplývajú zo zákona o archívnictve.

Dovoľujúc si Vám toto dať na vedomie a prosiac o zohľadnenie našej žiadosti ostávam s úplnou úctou.

Richard Marsina

Generálny riaditeľ
Sekcie verejnej správy
Ministerstva vnútra SR
Ing. Jozef Liška

Vážený pán,

z poverenia ministra vnútra SR reagujem na Vašu požiadavku vo veci znižovania stavov zamestnancov štátnych archívov, ktorým ste sa zaoberali na zasadnutí Vedeckej archívnej rady.

Vzhľadom na špecifické postavenie a poslanie štátnych archívov Ministerstvo vnútra citlivo pristúpilo k riešeniu personálnych problémov, ktoré vyplynuli z uznesenia vlády SR č. 671/1999 k návrhu východísk na zostavenie návrhu štátneho rozpočtu na rok 2000. Podľa

S úctou

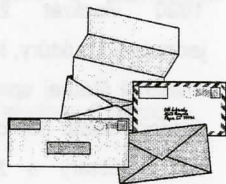
Vážený pán
Dr.h.c. Prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc.
predseda Vedeckej archívnej rady
Bratislava

Bratislava, 8.2.2000
č.SVS-1999/07245

možnosti boli znížené vo väčšine pracovné miesta, ktoré boli dlhodobo neobsadené, alebo pomocné, obslužné pracovné miesta.

Pokiaľ by prišlo k realizácii tzv. 2. etapy zhospodárňovania, bude v rámci možnosti našou snahou, aby sa pristúpilo k úlohe diferencovane. Verím, že aj Vami avizované stanovisko pomôže vyriešiť k spokojnosti náš spoločný problém a zachovať tak plnú funkčnosť archívnictva v Slovenskej republike.

Ing. Jozef Liška, v.r.

Výbor SSA sa obrátil na štátneho tajomníka MV SR, aby požiadavky na vytvorenie jednotnej siete štátnych archívov, ktoré boli vyslovené už pri založení SSA v decembri 1989 pri plánovanej reorganizácii štátnej správy boli rešpektované.

List odovzdala štátnemu tajomníkovi MV SR predsedníčka SSA

Šaľa 28. februára 2000

Vážený pán štátny tajomník,

Spoločnosť slovenských archívárov je stavovskou organizáciou, ktorá vznikla v roku 1990 a zastupuje záujmy archívárov Slovenskej republiky. Naším cieľom je rozvoj archívnictva na Slovensku a práve

Z našej pošty

na osobnom stretnutí 29. februára 2000 v prítomnosti riaditeľa odboru archívnictva a spisovej služby MV SR PhDr. Petra Kartousa, CSc.

Štátny tajomník prisľúbil, že požiadavky SSA bude presadzovať pri vytvorení jednotnej štruktúry archívov, ktorá sa bude realizovať pri reorganizácii štátnej správy:

preto si dovoľujeme obrátiť sa na Vás s požiadavkou, ktorú archívári formulovali v uplynulých rokoch už niekoľkokrát.

Je všeobecne známe, že sa pripravuje reorganizácia verejnej

správy a pri tejto príležitosti dôjde ku zmene štruktúry miestnej štátnej správy. V súčasnosti štátne okresné archívy sú odbornými zariadeniami okresných úradov. Ich počet je 38, z čoho vyplýva, že od roku 1996 sa nenachádzajú vo všetkých sídlach okresných úradov, teda už ani v uplynulých troch rokoch ich sieť nebola totožná so sieťou okresných úradov. Vychádzajúc z dlhodobých skúseností, archivári štátnych archívov by uvítali vytvorenie jednotnej siete štátnych archívov na Slovensku, pričom štátne okresné archívy, podobne ako do súčasnosti štátne oblastné archívy, by boli podriadené priamo pod archívny úrad, prípadne pod odbor archívnictva a spisovej služby MV SR. Podľa našich vedomostí odbor archívnictva a spisovej služby navrhol ako jednu z možností organizácie archívov podobnú štruktúru, teda aby všetky štátne archívy boli podriadené tomuto odboru. Okrem toho sú návrhy aj na inú štruktúru, ktoré však nie sú v súlade s požiadavkami archivárov SR. Musíme zdôrazniť, že sa nám jedná o odborný rozvoj a nie o subjektívne názory. Úplne neprijateľné pre štátne archívy by bolo podriadenie krajským úradom, ako sa to navrhuje v jednej z alternatív na riešenie siete archívov.

Slovenskí archivári už od roku 1990 viackrát žiadali vytvorenie jednotnej štruktúry, keďže pri orgánoch miestnej štátnej správy, pri okresných úradoch často boli chápané ako úplne cudzie útvary a žiaľ zriaďovateľ - okresný úrad veľmi často nevedel posúdiť objektívne požiadavky štátnych okresných archívov. Dôsledkom tejto skutočnosti, okrem iného, bolo zníženie stavu pracovníkov v sieti štátnych okresných archívov v roku 1996 a plánované zníženie počtu pracovníkov v sieti štátnych okresných archívov v súčasnosti, najmä v Prešovskom kraji. Je paradoxné, že s pribúdaním archívnych dokumentov, čo je prirodzený následok zániku množstva organizácií, družstiev, podnikov, sa pristupuje k zníženiu počtu pracovníkov, tých, ktorí odborne majú spravovať, teda spracúvať a sprístupňovať, ale aj ochraňovať archívne dokumenty pochádzajúce z činnosti zaniknutých orgánov a organizácií.

Vážený pán štátny tajomník, v mene archivárov Slovenska prosím Vás o zváženie horeuvedených skutočností. Verím, že s Vašou pomocou pri reorganizácii štátnej správy bude vytvorená jednotná sieť štátnych archívov, ktorá bude zárukou

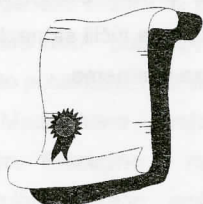
rozvoja archívnickva a zachovania

kultúrneho dedičstva Slovenska.

Za pochopenie ďakujem. S úctou

PhDr. Veronika Nováková
predseda SSA

Ing. Ivan Budiak
štátny tajomník MV SR
Bratislava

Rady archívárov sa rozšírili

Koncom novembra minulého roka sa zavŕšilo dvojročné snaženie absolventov v poradí už tretieho **Kurzu archívnickva**. Tridsať odvážlivcov zo všetkých kútov Slovenska zápasilo počas neho s neľahkou archívnuou teóriou, so spracovaním archívnych dokumentov, pomocnými vedami historickými, či zvlášť obľúbenými dejinami správy. Nakoniec sa nám podarilo doviesť túto bitku do

víťazného konca a všetkých nás hreje nielen obdržaný certifikát, ale aj dobrý pocit z novonadobudnutých vedomostí.

Získali sme ich na výborných prednáškach, ale aj spoločnými rozhovormi, pri ktorých sme si vymieňali skúsenosti nadobudnuté priamo z praxe. Paleta uchádzačov bola skutočne pestrá - od úplných začiatočníkov, práve len privonia-
vajúcich k archívnickvu, až po

dlhoročných skúsených pracovníkov, ktorí u nás, benjamínov vzbudzovali pocit vážnosti a úcty. Dokonca sa môžeme pochváliť aj prírastkami, keď sa počas trvania kurzu podarilo dvom našim kolegyniam priviesť na svet utešené bábätka - možno tiež budúce archivárky. Malá Dianka neváhala podstúpiť ďalekú cestu z Rožňavy do Bratislavy, aby svojej novopečenej mamičke držala prsty a nejako aspoň trošičku obmäkčila skúšobnú komisiu.

Tá sa však nedala a poriadne prevetrávala naše vedomosti. Mali sme sa čo obracať, aby sme preukázali všetko to, čo do nás na ôsmych sústredueniach vštepovali naši prednášajúci. Skúšky dopadli pre

všetkých veľmi úspešne a preto by sme sa chceli vyučujúcim i organizačným pracovníkom ešte raz touto cestou poďakovať. Za serióznosť a vysokú profesionalitu s akou pristupovali ku všetkým prednáškam, za materiály, ktoré nám v neľahkých finančných pomeroch poskytovali, ale predovšetkým za atmosféru, ktorú vytvárali, za ich ochotu a srdečnosť.

Myslím si, že môžem za všetkých povedať, že sme sa na kurze cítili veľmi dobre a určite budeme dlho spomínať na všetkých, ktorých sme tam stretli a na všetko veselé, čo sme spoločne prežili. Dúfam, že veta s ktorou sme sa lúčili sa naplní a my sa o rok zasa stretneme.

Ad revidendum Levoča 2000

Za absolventov Kurzu archivnictva 1997 - 1999

Elena Koterbová
ŠOKA Levoča

**Monumenta ecclesiae Strigoniensis, Tomus quartus , Ab A. 1350. Ad. 1358,
Ostrihom - Budapešť, 1999**

Prvé dva zväzky rovnomenného diplomatára vyšli v rokoch 1874 - 1881 a ich vydavateľom bol F. Knauz. Tretí zväzok vyšiel až v roku 1924 a jeho editorom bol L. Dedek Crescens. Po vyše sedemdesiatich rokoch od vydania uvedeného zväzku sa podujali maďarskí archivári pokračovať vo vydávaní tejto publikácie. Pod vedením archívára Maďarského krajinského archívu Gejzu Erszegiho a mladého riaditeľa Arcibiskupského archívu v Ostrihomi vyšiel štvrtý zväzok uvedeného diplomatára, ktorý obsahuje 176 prepisov listín z obdobia 1350 - 1358. Na rozdiel od prvých troch zväzkov vo štvrtom zväzku sú uverejnené len pramene, ktoré sa nachádzajú v Ostrihomskom arcibiskupskom archíve a v Maďarskom krajinskom archíve. Vzhľadom na veľké množstvo prameňov z uvedeného obdobia do zväzku neboli zahrnuté ani pramene z Bratislavskej

kapituly, ani z Hronskobeňadického konventu. Listiny sú publikované v latinčine, registry sú napísané v maďarčine. Kolegom - archivárom určite netreba zdôrazňovať význam tejto publikácie, ktorá obsahuje množstvo informácií k regionálnym dejinám obcí a miest na území dnešného Slovenska. Menný index na konci diplomatára udáva názvy lokalít v maďarčine, neuvádza dnešný názov ani štátny útvar, v ktorom sa lokalita dnes nachádza. Jedinou pomôckou pri názvoch miest a obcí je uvedenie názvu župy, v ktorej sa lokalita nachádzala. Prílohu k diplomatáru tvorí katalóg pečatí a ukážky niektorých listín uverejnených v diplomatári. Pre čitateľa, ktorý neovláda maďarčinu zásady uverejňovania listín a tvorby katalógu pečatí približuje nemecké resumé.

Veronika Nováková

Náši jubilanti

K životnému jubileu srdečne gratulujeme a prajeme veľa zdravia, šťastia, osobných a pracovných úspechov nášmu kolegovi:

JUDr. Kírst Jozef Archív mesta Košíc

Vydáva Spoločnosť slovenských archívárov 10 x ročne

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová, I.Graus,

V. Hrtánková, V Morišová

Technická úprava: ŠOKA v Šali, J.Benciová

Náklad: 380 ks

Povolilo: MK SR 1472/96